Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXVIII № 3 (3414) Варшава, 22 січня 2023 року, Ціна / Cena 5,21 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

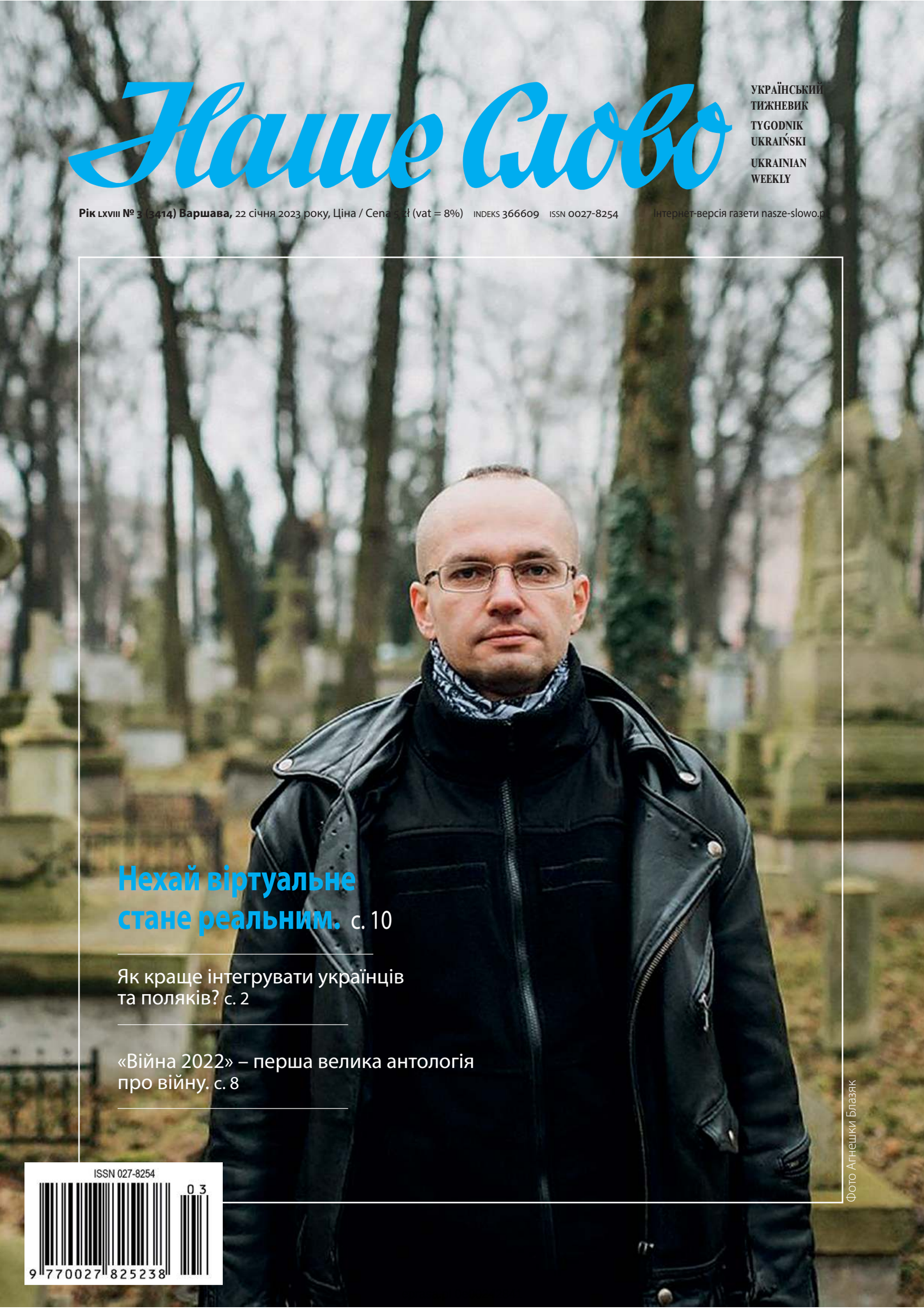

Нехай віртуальне стане реальним. с. 10

Як краще інтегрувати українців та поляків? с. 2

«Війна 2022» – перша велика антологія про війну. с. 8

Фото Агнешки Блазяк

ISSN 027-8254
03
9 770027 825238

Григорій СПОДАРИК

Як краще інтегрувати українців та поляків?

Прогнози показують, що в Польщі через 7 років кількість осіб працездатного віку скоротиться на 1,2 млн, а до 2050 року навіть на 5,5 млн. Дефіцит можуть заповнити українці, що є одним з багатьох позитивів від їхньої масової присутності. Однак, щоб спрацював позитивний сценарій, потрібні зміни на ринку праці, в освіті, охороні здоров'я чи щодо житла. Про ці виклики говорять експерти у звіті «Гостинна Польща 2022+», який минулого року видав незалежний аналітичний центр Інститут WiseEuropa.

Вивільнення потенціалу

Щодо ринку праці експерти підкреслюють: для мігрантів слід створити шанси виконувати роботу відповідно до їхніх компетенцій, що гарантуватиме відповідне матеріальне забезпечення. Цікаво, що, оскільки більшість громадян України, які були змушені тікати від війни, – це жінки, на польському ринку праці може мати місце фемінізація деяких «чоловічих» професій. Це стосується, зокрема, логістики та транспорту. До речі, тут на дефіцит має вплив війна, оскільки багато чоловіків-українців, дотеперішніх працівників, поїхало захищати свою батьківщину.

Експерти стверджують, що вивільнення потенціалу українських працівників вимагає подолання таких перешкод: вивчення польської мови, забезпечення доступу до інформації про вільні робочі місця, допомога в догляді за дітьми, курси з метою підвищення/зміни кваліфікації тощо. Фахівці вважають також, що польська Державна інспекція праці повинна постійно стежити за рівнем зарплат польських та іноземних працівників, оскільки останніх, через незнання реалій, роботодавці дуже часто обманюють. За спостереженнями авторів звіту, на підприємствах повинно відбуватися також навчання про мультикультурність, що дозволить уникати конфліктів та стереотипів у багатонаціональних командах.

Житло як економічний шанс

Також рекомендації стосуються житла. Потреби мігрантів у цій сфері знов можуть бути поштовхом для позитивних змін. Автори звіту згадують про ідею будівництва модульних житлових будинків за кошти, отримані від Європейського Союзу. Мігранти жили б у них у Польщі, а після закінчення війни могли б перевезти в Україну. Водночас польські підприємства отримали б досвід такого будівництва й нові робочі місця. Слід зауважити, що технологія модульного будівництва на 20-50% швидша за традиційну та на 20 % дешевша.

Використання пустих будівель чи будівництво в ґмінах житла для оренди, що буде конкурентним для комерційних проєктів, – це ще одне розв'язання, на яке вказують експерти. На їхню думку, ґміни, що мають плани просторового розвитку, повинні отримати право стягувати податок на нерухоме майно на основі способу використання, зазначеного в такому плані. Це б принесло збільшення надходжень до бюджетів ґмін і заохотило б власників землі до її забудови або продажу. Нині власники таких ділянок дуже часто тримають їх незабудованими.

Справжня інтеграція

У розділі, присвяченому інтеграційній політиці, автори підкреслюють, що Польща була культурно досить однорідною державою. Цей стан тривав від II Світової війни й змінився в останні роки з напливом трудових мігрантів, зокрема українців. Проте, як зауважують фахівці, проблемою є те, що польський уряд властиво не вів справжньої інтеграції мігрантів. «Тенденція ставитися до мігрантів чи біженців як до знаряддя політичної боротьби може дуже легко призвести до перенесення українських воєнних біженців з категорії „гостей", яких сприймають з добротою та співчуттям, до проблемних „чужих", позбавлених соціальної підтримки, підданих різним типам відчуження та експлуатації на ринку праці», – стверджують автори звіту «Гостинна Польща». Вони також підкреслюють, що справжня інтеграційна політика означає здійснення урядом активних заходів щодо залучення етнічних меншин до соціального та громадського життя. У росії, Китаї чи Саудівській Аравії, де таких цінностей не визнають, іммігрантів сприймають як загрозу. Це призводить до ксенофобії, відсутності культурних контактів чи інтеграції.

Експерти зауважують: парадоксально, але проблемою може бути культурна близькість поляків та українців. Сторонам може здаватися, що, оскільки дві країни дуже до себе подібні, мігранти без системних рішень знайдуть себе в польському суспільстві та інтегруються: «Найгірший з можливих сценаріїв – це той, за яким уряд вирішить, що нічого не потрібно робити та проблема розв'яжеться сама собою», – остерігають експерти.

«Роззброїти» відмінності

Автори звіту наводять приклади відмінностей між поляками та українцями, які можуть бути джерелом проблем. Дослідження показують, наприклад, що поляки більше схильні до рівності жінок та чоловіків у таких питаннях як освіта, політика чи ринок праці. А українці частіше погоджуються з твердженням, що для хлопців університет важливіший, ніж для дівчат, або що чоловіки є кращими за жінок директорами. Хоч і з маленькою різницею, більше українців, ніж поляків, погоджується, що діти страждають, коли їхня мати працює (відповідно 54,8% і 50% опитаних). А це, як відзначають експерти, вимагає з боку польського уряду створення умов, щоб матері могли поєднувати роботу з якісним доглядом за дітьми поза домом. Відкритим залишається питання, чи актуальному урядові загалом залежить на створенні умов для поєднання кар'єри та материнства. Обидві нації різнить і ставлення до праці чи терміновості. Ці та інші відмінності, якщо не будуть «відпрацьовані», можуть призводити до непорозумінь або навіть стигматизації чи

eprasa.pl 0e00242841

дегуманізації українців у Польщі з боку антиіміграційних груп. Заклики до боротьби з українізацією Польщі, які вже з'явилися, є прямим доказом цього.

Норвезькі приклади

Як відомо, поляки досі проявляли велику емпатію та солідарність з українцями, але світові дослідження показують, що такі почуття щодо біженців з часом вигорають. Тому експерти зауважують, що, з одного боку, польський уряд повинен активніше розробляти державні програми підтримки українців і, що важливо, з другого – не втрачати з поля зору найбільш бідних поляків. «Якщо не буде системної допомоги та полегшення для поляків, дуже можлива ворожість до осіб, які тікають від війни в Україні», – стверджують автори звіту.

Посилаючись на норвезький приклад, вони подають моделі подальшої підтримки, що дозволять уникати напруги. Так, можна створити довгострокову волонтерську програму, за якою кілька охочих сімей візьмуть на себе відповідальність за допомогу одній українській родині, що проживає в тій самій місцевості. У такому випадку чітко буде записано: в якому розмірі надано предметну допомогу. Подібна модель може спрацьовувати й в освіті, де опікою кількох польських колег буде охоплено одного учня з України. Тут ідеться не лише про допомогу в навчанні, але й спільне проведення часу, хобі чи спорт. У випадку польських учнів таке волонтерство було б пов'язане з «винагородою» у вигляді оцінки чи може братися до уваги в заявках на навчання у ВНЗ або стипендію. Не менш важливою є пропозиція спільних форм відпочинку для українців з іншими українцями, а також для українців і поляків. Тому, як зауважують автори звіту, потрібно інформувати біженців про те, де поблизу розташовано зелені зони або якими культурними пропозиціями вони можуть скористатися безкоштовно чи зі знижкою.

Ще один з цікавих норвезьких винаходів допомагає розв'язати мовну проблему. Ідеться про створення кол-центрів перекладу. Його послугами могли б користуватися польські та українські працівники. У такій моделі перекладачі по телефону можуть допомагати лікарям чи службовцям. Експерти зауважують також, що досі основною площиною польсько-українських зустрічей була робота, а зараз буде ще школа, і саме туди слід скерувати низку системних розв'язань. Одним з них, напевно, є потреба масового працевлаштування міжкультурних асистентів, тобто осіб, завданням яких буде підтримка дітей іноземців та їхніх батьків у навчанні, а також інтеграція з поляками. Фахівці зауважують, що в школах абсолютно не може бути тиску щодо вживання українцями лише польської мови. «Учителі повинні знати, що українська мова є одною з небагатьох сфер стабільності для цих дітей у ситуації, коли все інше втрачено», – підкреслюють автори звіту.

Повний звіт українською мовою доступний на сайті WiseEuropa

Дезінформація

Ще одна ключова сфера – це боротьба з дезінформацією щодо українців та проявами російської пропаганди. Тому важливим завданням залишається постійний моніторинг, особливо соціальних мереж, таких як фейсбук або твітер, інтернет-порталів та коментарів під публікаціями, телевізійних каналів та радіостанцій. Експерти підкреслюють, що джерелом конфліктів може бути будь-яка сфера – освіта чи ринок праці – і будь-що може стати дезінформаційним матеріалом. На думку авторів звіту, в боротьбі з антиукраїнською дезінформацією особливо активними мають бути такі державні установи, як Агентство внутрішньої безпеки або Центр державної безпеки. Результати їхньої моніторингової роботи повинні бути доступні для розповсюдження в ЗМІ. Однак, як зауважують експерти, досі польська прокуратура та поліція дуже рідко користувалися можливістю покарати тих, хто дезінформує чи поширює ненависть. З огляду на це серед порушників зберігається відчуття безкарності. Автори звіту зауважують: боротися з наслідками діяльності дезінформаторів можна, посилюючи в школах заняття про функціонування сучасних мас-медіа. ●

eprasa.pl 0e00242841

Українські пісні в Політехніці

Після дворічної перерви гурт «Верховина» з Варшави повертається до багаторічної традиції щорічних концертів у приміщенні Варшавської політехніки.

«У романтичній атмосфері, при свічках, акапельно заспіваємо українських ліричних та обрядових пісень», – запрошують учасники гурту. «Верховина» співає народні пісні вже понад тридцять років, за цей час встигли зробити сотні записів. Репертуар гурту – різноманітний, переважно це ліричні та обрядові пісні. Гурт «Верховина» сьогодні рідко дає концерти. Тому варто піти на виступ у Варшаві, де, ймовірно, прозвучать теж українські, зокрема, лемківські колядки. Подія відбудеться 26 січня (початок о 19:30). Вхід вільний.

День Соборності України

Традиційно 22 січня в Україні відзначають День Соборності України. Саме цього дня 1919 року тисячі людей зібрались на Софіївському майдані в Києві, аби здійснити віковічну мрію, якою жили і за яку століттями вмирали українці. Тоді рівно опівдні було проголошено про об'єднання УНР і ЗУНР.

Ідея, що таке соборність, стала орієнтиром для подальшої боротьби за незалежність від СРСР. У пам'ять про злуку 22 січня 1990 року українці організували «живий ланцюг». Участь в акції взяли мільйони людей від Києва до Львова. Від того часу ідея проведення «живого ланцюга» стала доброю традицією. Такі заходи влаштовують щорічно в різних куточках України, а в Києві 22 січня прийнято в такий спосіб «з'єднувати» два береги Дніпра – лівий та правий.

Святкові заходи 22 січня відбуваються по всій Україні, а також за кордоном, зокрема в Польщі. Так буде й цього року, коли українці, а також поляки в межах відзначення події покладуть квіти та запалять лампадки біля козацьких хрестів на кладовищах, де спочили воїни УНР. Нагадаємо, що могили петлюрівців є у Варшаві, Перемишлі, Любліні, Кракові, Ланьцуті, Каліші та інших містах Польщі.

Вагони метро поїдуть з Варшави до Києва

11 січня в Києві відбулась зустріч міських голів чотирьох європейських столиць, які входять до «Пакту вільних міст». До української столиці разом з мерами Праги, Будапешта та Братислави прибув також мер Варшави Рафал Тшасковський. Це був перший візит очільника польської столиці до України після початку повномасштабного вторгнення росіян.

Під час зустрічі Віталій Кличко та Рафал Тшасковський підписали лист про співпрацю між Київським і Варшавським метрополітенами та передачу Києву 60 вагонів метро. За словами мера Варшави, це є прикладом солідарності в дії. Тшасковський також зазначив, що вагони метро, які збираються передати, уже частково не використовують, а в Києві вони зможуть стати цінною допомогою.

«Старі потяги варшавського метро мають абсолютно такі ж параметри, як українські. Ми доставимо їх в Україну разом із запчастинами, щоб київське метро могло нормально працювати. Також говорили про інші потреби, зокрема генератори чи пожежні машини, які в Києві дуже потрібні. Будемо допомагати в міру наших можливостей», – підсумував зустріч Рафал Тшасковський.

Під час зустрічі в Києві Рафал Тшасковський ще раз наголосив на тому, що Варшава готова й буде допомагати не тільки зараз, але й після закінчення війни. Ще в червні минулого року у Варшаві постав Дім відбудови України. Цей проєкт має допомогти українцям захистити пам'ятки від руйнування внаслідок війни та підтримати відбудову українських міст.

Крім того, під час візиту до Києва мери чотирьох європейських столиць відвідали місця руйнувань цивільної та критичної інфраструктури.

Спільна Велия в Народному домі

Фото з архіву Народного дому

6 січня 2023 року працівники та волонтери українського Народного дому запросили всіх за спільний різдвяний стіл. Театральна зала Народного дому була прикрашена ялинками та гірляндами, щоб кожен – навіть далеко від дому – міг насолодитися святковою атмосферою. Запрошення було адресовано абсолютно всім, але команда Перемиського відділу ОУП, головного організатора заходу, подбала насамперед про те, щоб Святвечір відвідало якнайбільше втікачів від війни – тих, хто щойно прибув з України, й тих, хто вже довше мешкає в Перемишлі.

Для гостей підготували близько 100 місць, але незабаром довелося додати кілька столів – зацікавлення подією було дуже велике. Окрім біженців з України, приїхало чимало перемишлян – і поляків, і українців.

Гостей привітали представниці Об'єднання.

«У багатьох з нас удома існує така традиція, що залишаємо одне вільне місце за різдвяним столом для людини, яка в подорожі. Цього року в нашому Домі підготували таких місць понад сто. Не тому, щоб ми почувалися, як у подорожі, але щоб почувалися як удома», – говорила Кася Комар-Мацинська з Перемиського відділу ОУП.

Сама вечеря розпочалася молитвою, яку очолили священники Православної та Греко-католицької церков. За традицією гості ділилися просфорою з медом, а потім організатори подавали на стіл святвечірні страви: борщ,

eprasa.pl 0e00242841

вареники, голубці, капусту й, звичайно ж, кутю. Приємним сюрпризом стали колядники – гурт «Майстерня ЧГС» з Києва, які запросили приєднатися до співу всіх присутніх.

Спільна Велия у Ґданську

Фото з фейсбук-сторінки Домівка Ґданськ

6 січня, напередодні Різдва Христового, у ґданській домівці відбувся Святвечір. На захід прийшло понад дев'яносто людей. Серед них було багато дітей та молоді. Організатори намагалися, щоб гості з України відчули сімейну атмосферу. Як завжди, вечеря розпочалася молитвою та роздачею просфори. Учасників пригощали традиційними стравами, які приготував ресторан «Львівські вареники». Під час зустрічі присутні дізналися про різдвяні традиції. Були теж конкурси.

З нагоди свята 8 січня до місцевої греко-католицької парафії завітав вертеп. Його учасниками були діти шкільного віку. Це не поодинокі колядники. Хати українських сімей, які живуть у Тримісті, після Святвечора відвідує різдвяний вертеп української молоді з Ґданська (на фото). Усі зібрані кошти буде передано українським військовим і на потреби ґданської домівки.

X Фестиваль шкільної пісні у Перемишлі

Фото з архіву Народного дому

17 грудня після двох пандемічних років на сцену Народного дому знов повернулися діти та молодь. Цього вечора відбувся X Фестиваль учнівської пісні ім. Ярослави Поповської. Як читаємо на сайті перемиської школи ім. Маркіяна Шашкевича, у заповненому залі молоді артисти презентували свої вокальні здібності. Учні школи виступили з різним репертуаром: можна було почути народні, патріотичні та сучасні пісні.

Фестиваль зміг відбутися завдяки Стипендіальному фондові ім. Я. Поповської, Батьківській раді перемиської «шашкевичівки» та Перемиського відділу ОУП. Організатори не забули й про те, щоб фестиваль організувати напередодні свята Миколая, тому жоден з учасників конкурсу не вийшов із зали без солодкого подарунка.

А ось переможці. Наймолодші учасники: 1 місце – Надійка Горків, 2 місце – Ганя Сидор, 3 місце – Гриць Мацинський та Павло Борович. У категорії середня група: 1 місце – ансамбль «Тебаб», 2 місце – гурт «Краєчка», 3 місце – Олесь Кірдей. У найстаршій групі перемогла Віка Мігулка, друге місце посіла Оряна Хомік, а третіми стали учні 1 класу ліцею. «Найбільш розспіваним класом» виявився другий клас початкової школи.

Написи про ОУН та УПА на пам'ятнику в Кракові

У Кракові постамент пам'ятника маршалу Івану Конєву вчергове вкрили написами. Цього разу вандали залишили «присвяту» депутату Боґуславу Соніку, з ініціативи якого постамент було пофарбовано в синьо-жовтий колір. Про інцидент пише видання «Ґазета Виборча».

Пам'ятник маршалу Івану Конєву було розташовано у сквері на розі вулиць Армії Крайової та Зажече в Кракові. Постамент, який залишився від пам'ятника, пофарбували в кольори українського прапора, і він мав стати символом польсько-українського примирення.

«Ми хотіли символічно підкреслити нашу солідарність з Україною. Як ми, так і українці завжди відкидали радянське поневолення. Нам вдалося безкровно пройти цю дорогу й відправити символи поневолення, як і цей пам'ятник, до Радянського Союзу», – говорив навесні Боґуслав Сонік.

Виявляється, що на цьому місці вже не вперше з'являються антиукраїнські написи. Як ми писали, у квітні на постаменті можна було побачити напис «Wołyń 1943». Його швидко зафарбували, але вандали не здавалися. У червні вони знову вкрили постамент написами: «Тут Польща», «Польський Львів». Була теж літера «Z», якою позначено російську військову техніку, що її використовують у війні проти України. Ці написи також зафарбували. Проте вандали знову дали про себе знати. 3 січня на пам'ятнику виявили написи, зокрема «Віват ОУН», «Віват УПА», «Пам'ятник Бандері». Окрім цього, на одному написі згадують депутата Боґуслава Соніка.

На постаменті невідомі написали «Нагорода Соніку». В інтерв'ю виданню «Ґазета Виборча» депутат говорить, що не здивований ситуацією. «На жаль, сили, які хочуть нас посварити з Україною, все ще дуже активні», – коментує Боґуслав Сонік. Він додає, що написи мають знову зафарбувати, а постамент залишиться в синьо-жовтих кольорах. «Це треба зафарбувати і рухатися далі, підсилюючи меседж і нагадуючи, що таке російська агресія. Особисто я не проти побачити на постаменті знищений російський танк, як це було на Замковій площі у Варшаві», – додав депутат.

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 0e00242841

Аліна КУВАЛДІНА

Як український бізнес працює під час війни

Ракетні обстріли, повітряні тривоги, проблеми з енергетикою та теплопостачанням – це далеко не повний список речей, котрі ускладнюють життя мільйонам українців останні місяці. Страждає від цього і бізнес. Ми поспілкувалися з підприємцями, що продовжують працювати в Україні, та розпитали їх, як їм працюється в умовах війни та блекаутів.

Прилаштуватися до умов

«Війна дуже вплинула на всіх нас, і на людей, і на бізнес, – говорить Дар'я Дяченко, власниця магазину дитячих ігор та книжок в Дніпрі. – Наші товари не є товарами першої необхідності, тому попит на них впав, а з ростом цін впав і середній чек. Час адаптації був дуже важкий. Орендну плату ніхто не відміняв, та і податки теж. Але ми постійно намагаємось прилаштовуватися до умов, бо ж повинні тримати економічний фронт, донатити та сплачувати податки».

Зі слів підприємиці, зараз матусі в першу чергу переймаються, чим та як зігріти дітей та оселю, і вже десь вкінці – що почитати перед сном малюкам. Крім того, магазин дуже довго працював в інтернеті, а зараз багато клієнтів поїхали з країни. Обстріли критичної інфраструктури також ускладнюють ведення бізнесу.

«З самого початку без світла було важко, покупці проходили повз, якщо не горіли мільйони ліхтарів у торгівельних центрах або магазинах, – ділиться Дар'я. – Зараз трішки легше, лише в холоді важко працювати. Люди звикли носити ліхтарики, а бізнес, хто і як може, освітлює приміщення».

Магазин не зміг фінансово осилити купівлю генератора, але закупили led-лампи, які працюють від павербанків. Цього достатньо, аби потенційні покупці могли роздивлятися товар та обирати книжки.

За даними жовтневого дослідження Європейської бізнес-асоціації, 47% компаній заявляли, що ракетні обстріли інфраструктури вплинули на їхню роботу. Щодо роботи під час війни, то лише 3% компаній надали інформацію, що не працюють. У той же час, 53% продовжують роботу з певними обмеженнями, а менше половини (44%) працюють у повному обсязі.

«Працюємо, поки є можливість»

Продовжує роботу і студія краси Зоряни Юзів зі Львова. Саму студію дівчина відкрила у вересні цього року, раніше працювала як індивідуальний майстер.

«Починаючи з 2-3 тижня війни я почала відновлювати роботу, – розповідає Зоряна. – Тоді ще ніхто не розумів, що буде далі. А мої клієнтки почали дзвонити і писати ще в перший тиждень, багато хто з них планував виїжджати з України, і вони хотіли привести себе до ладу тут. Спочатку мені здавалося, що попит впав, оскільки деякі покупці моїх послуг виїхали за кордон. Але я отримала багато нових клієнтів, які вимушено виїхали зі своїх міст і приїхали до Львова. Спостерігаю також за іншими майстрами, і можу сказати, що в кожного це зіграло по-різному».

Студію Зоряна Юзів хотіла відкрити ще до війни, проте відчувала певну невизначеність. «А зараз живемо і працюємо, поки є можливість», – каже дівчина. Проте, за її словами, хороших працівників знайти важко – багато виїхало за кордон або ж бояться розпочинати щось нове через ту ж таки невизначеність.

«Якби у мене були зайняті всі робочі місця, я б поставила генератор, – додає Зоряна. – Але, на жаль, зараз це не вигідно. На початках було важко, користувалися павербанками, але зараз працюємо у звичайному режимі, навіть без світла. Використовуємо інвертор і акумулятори. Взагалі наших людей нічого не лякає, ні відсутність електроенергії, ні холод».

Увага до українського

«Відключення дуже впливають на обладнання, – розповідає Антон Марченко, власник київської кав'ярні, у котрій генератор з'явився ще на початку жовтня. – Воно не розраховане на постійні екстрені вимкнення та стрибки електроенергії. Тож ідея придбання генератора з'явилася під час першого прильоту в інфраструктуру Києва 10 жовтня. На наступний день я вже мав рахунок на генератор та ще на наступний день нам його привезли. Через декілька днів подібний прилад вже коштував на 200% дорожче від ціни, яку я заплатив».

За його словами, інфляція та ріст подорожчання продукції змушує піднімати ціни, тому війна впливає негативно на бізнес взагалі. Попит на послуги кав'ярні зменшився, але з поверненням людей до Києва він потроху повертається.

Протилежна ситуація в Яни Марич із Закарпаття, засновниці українського slow-fashion бренду корсетів. Попит на її вироби збільшився. Дівчина каже, це може бути пов'язане з тим, що люди почали більше уваги приділяти українським брендам, а також хочуть себе порадувати чимось у такий складний час.

«Але якщо з відправленнями все гаразд, то з матеріалами біда, – додає Яна. – Їх залишилося мало, а якщо і вдасться завезти, то ціна буде набагато більша. Та й відключення світла дуже збивають з ніг. Робота уповільнилася майже в чотири-п'ять разів. Доводиться шукати альтернативні методи, заряджатися, працювати вночі. Потрібно повністю прилаштовуватися під те, коли світло буде, а графіку нема...».

Європейська бізнес-асоціація також повідомляє, що бізнес ще з осені розумів виклики зимового сезону і готувався до потенційних загроз. Зокрема, компанії готували запаси сировини та палива, резервне обладнання, проводили заходи з кібербезпеки. За статистикою ЄБА, 82% компаній шукали альтернативи на випадок перебоїв з постачанням води, газу та електроенергії, 56% готувалися до ударів по критичній інфраструктурі, транспортній мережі та підприємствах, 53% – до перебоїв зі зв'язком та інтернетом. ●

eprasa.pl 0e00242841

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Трагедія в Дніпрі. 14 січня в ході масованої ракетної атаки росіяни поцілили у багатоповерхівку в Дніпрі та зруйнували цілий під'їзд. Удар нанесли ракетою Х-22, яка має велику вагу – бойову частину 950 кг та малу точність влучання. Її називають «убивцею авіаносців», вона використовується для знищення авіаносних груп у морі, а не для атак на міста. Саме така ракета влучила кілька місяців тому по торговому центру в Кременчуку, що теж призвело до великих руйнувань. Станом на ранок понеділка, 16 січня, кількість загиблих сягнула 35 осіб, з яких двоє дітей. Натомість 39 людей врятовані, 75 поранені (з-поміж поранених є 14 дітей), а доля ще 35 мешканців будинку невідома. Пошук людей під завалами триває. У місті Дніпро влада оголосила триденну жалобу за загиблими внаслідок російського ракетного удару.

Фото з соцмереж

Ракетний удар 14 січня. У суботу росія провела черговий масований ракетний удар по території України. За словами головнокомандувача Збройних сил України Валерія Залужного, ворог здійснив близько 28 пусків крилатих ракет та 10 пусків керованих авіаційних ракет; силами та засобами Повітряних сил ЗСУ було знищено 18 крилатих ракет та 7 керованих авіаційних ракет. Окупанти, зокрема, атакували дві теплоелектростанції ДТЕК Енерго, які вже неодноразово зазнавали ворожих ударів. Внаслідок обстрілів було пошкоджено обладнання ТЕС. Це вже 26-й терористичний обстріл енергетичних об'єктів ДТЕК. Несподіванкою стало те, що вибухи в Києві пролунали до того, як увімкнулася «повітряна тривога» – оповіщення про ракетну небезпеку. Це пояснюють тим, що російські ракети летіли з північного напрямку по балістичній траєкторії – такі ракети не є доступними для ефективного виявлення та збиття. За даними речника Повітряних сил ЗСУ Юрія Ігната, скоріш за все це були або балістичні ракети, або певна модифікація зенітних ракет С-300, які прилетіли з території росії на українську столицю. Таких атак Київ ще не зазнавав, подібними снарядами обстрілюють зазвичай прифронтові міста.

Візит Дуди до Львова. Президент Польщі Анджей Дуда, а також президент Литви Гітанас Науседа без

Фото з сайту Офісу президента України

публічних анонсів прибули до України та зустрілися з президентом України Володимиром Зеленським у Львові. Канцелярія польського президента згодом повідомила, що він перебуває у Львові на зустрічі «Люблінського трикутника». Анджей Дуда під час візиту до України заявив, що Варшава прагне передати Києву роту танків Leopard 2, яка може налічувати 10-14 одиниць. За його словами, Польща сформує міжнародну коаліцію з постачання Leopard 2 і сама запропонує перші танки цього типу в межах цієї коаліції. Україна особливо зацікавлена в отриманні таких танків, оскільки в Європі їх понад 2000 одиниць і вони перебувають на озброєнні 13 країн. Але для їхнього реекспорту потрібен дозвіл Берліна, а Німеччина занепокоєна небезпекою ескалації конфлікту. Канцлер Олаф Шольц нещодавно знову заявляв, що він дотримується переконання у необхідності координувати поставки зброї в Україну з союзниками, а не діяти самостійно.

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

eprasa.pl 0e00242841

Марина ОДНОРОГ
Фото авторки статті

«Війна 2022» – перша велика антологія про війну

Євген Клімакін, Вікторія Амеліна, Володимир Рафєєнко

Ада Роговцева

«…Так виникає нація героїв,
Так постає з населення народ»
(Ліна Костенко)

У варшавському кінотеатрі «KinoKultura» 17 грудня відбулася презентація антології «Війна 2022», до якої ввійшли есеї, поезія та щоденники 40 українських поетів та письменників, які написали свої твори з початку повномасштабної війни в Україні. Презентувати книгу приїхали головна редакторка Видавництва Старого Лева, у якому і вийшла книга, Мар'яна Савка, письменник та укладач антології Володимир Рафєєнко та письменниця Вікторія Амеліна. Модерував зустріч один із ініціаторів антології, журналіст та волонтер Євген Клімакін.

Розпочалася подія з читань відомого вірша, який нещодавно став і піснею, поета та військового Павла Вишебаби «Лист доньці». Зачитала його відома українська акторка Ада Роговцева, перекладав Адам Ференца. Також у її виконанні прозвучала поезія Василя Махно, Юлії Мусаковської, Мар'яни Савки та Ліни Костенко.

За словами Євгена Клімакіна, ідея видати книгу прийшла до нього навесні, як усвідомлення того, що досвід проживання та осмислювання війни варто зафіксувати, а найкраще це можуть зробити письменники. В той час багато хто стежив за тим, як відомий український письменник Володимир Рафєєнко, який вже одного разу втратив свій дім у Донецьку і рятувався від війни, перебуває в окупації між Бучею та Бородянкою.

– У фейсбуці було дуже багато дописів, всі хвилювались живий-не живий, що трапилося. Тільки завдяки тому, що Любко Дереш написав про це, ми дізнались, що Володю з дружиною вдалось евакуювати, вивезти з окупації. І в той момент я зрозумів, що якщо хтось і має зайнятись укладанням цієї книжки, то це Володимир Рафєєнко, – сказав Клімакін.

Сам же Володимир Рафєєнко зізнався, що коли їх евакуювали спочатку до Києва, а потім до Тернополя, почувався, м'яко кажучи, важко. Але саме робота над укладанням антології його лікувала.

– Тому що я раптом відчув, що я не один. І ця травма, і цей біль, неможливість дихати і спати – це не тільки моє, це наше спільне. І я не буду брехати, я плакав, коли читав це все. Але через це я став жити далі і почав писати власні тексти. Тому я дуже вдячний за цю пропозицію, – зазначив письменник.

Після 24 лютого багато митців говорили про те, що слова закінчились. Як підтвердження, письменниця Вікторія Амеліна зазначила, що їй було важко не тільки писати, але й давати інтерв'ю іноземним журналістам у березні. Авторка тоді багато волонтерила, на складі з «волонтеркою» лексику можна було не підбирати, та й вона часто складалась з нецензурних слів, але з журналістами слова мали бути інакшими і їх не вистачало. Проте саме пропозиція українського ПЕНу допомогла письменниці вийти зі складу з «гуманітаркою» і почати писати. Один із написаних за майже 10 днів під час повномасштабної війни есеїв потрапив до збірки. Окрім того, Вікторія дуже багато працює в громадській організації, яка займається документуванням воєнних злочинів.

Мар'яна Савка під час своєї розповіді про те, як почала знову писати в період повномасштабної війни, зізналася, що Варшава – це місце сили, адже тут дуже багато українців, які пояснюють всьому світові, що зараз відбувається в Україні.

– Я, так само як багато моїх колег по письменницькому цеху, говорила про те, що втрачаю свій власний лексикон. В мене слова, які були метафорами, стають раптом взагалі непотрібними, стають мертвими. Я помітила, що не могла писати якихось притомних постів на початку, тому що не відчувала справжньої сили в звичайних словах. Тільки тоді, коли почала писати вірші, точніше – вони почали писати мною, я зрозуміла, що тільки поезія зараз є справжньою мовою для мене в цій війні. Саме через поезію я можу говорити, – розповіла поетка.

Вона також додала, що все, що зараз переживають українці, – неймовірний стрес для кожного і велике випробовування, але навіть якщо він забирає в нас багато емоційних сил, він також дає багато.

eprasa.pl 0e00242841

– Дає більше глибини, розуміння таких сенсів, до яких ми ще не допливали. Напевно, та справжня література, яка народиться, вона буде трошки кроком вперед. Трішки пізніше, коли буде період рефлексії цього всього, що відбулося з нами, після антологій короткої форми з'являться великі твори, твори-осмислення того, що відбувається зараз. Я думаю, що лише в той спосіб Україна, як країна літературна, стане дуже важливою на літературній мапі світу, – сказала Мар'яна Савка.

Важливо, що серед авторів, чиї твори є в антології, також декілька тих, хто тримає не лише культурний фронт, але й зі зброєю захищає Україну від російських окупантів. Хтось із авторів має вже не перший досвід війни – наприклад, Артем Чех. Водночас для деяких – це абсолютно новий досвід. Наприклад, для Павла Вишебаби, Павла Казаріна та Артема Чапая. Ніхто з них, із зрозумілих причин, не міг бути присутнім на презентації у Варшаві, але Артем Чапай записав відеозвернення, в якому подякував Польщі та іншим країнам за допомогу Україні та підтримку всіх тих, хто шукав тимчасовий прихисток у Європі. Дружина та діти Артема також наразі тимчасово знаходяться за кордоном.

– Нам випало боротися не тільки з російським імперіалізмом, але також і проти поширення авторитаризму в Європі і в світі, тому будемо розуміти, що це наша спільна боротьба. Нам дуже важливо мати спокій, поки ми боремось, – зазначив письменник та військовий Артем Чапай.

Не забули згадати автори і про своїх убитих росіянами колег, а саме про дитячого письменника та поета Володимира Вакуленка, якого вбили під час окупації Ізюмщини в селі Капітолівка. Довгий період Володимир вважався безвісти зниклим і, як сказав Євген Клімакін, він ще мав віру, що письменник таки живий і його твори зможуть потрапити до антології. Але наприкінці листопада стало відомо, що Володимир Вакуленко був вбитий російськими окупантами і «похований» у братській могилі. У тілі письменника було знайдено дві кулі від пістолета Макарова. До розстрілу Володимира двічі викрадали російські військові, одного разу разом з сином, який має аутизм, іншого – самого. Після останнього викрадення письменник вже не повернувся додому, але залишив свої щоденники. Їх знайшла письменниця Вікторія Амеліна, яка приїхала на Ізюмщину у вересні як документаторка воєнних злочинів.

– Ми приїхали до Капітолівки, де жив Володимир Вакуленко, 24 вересня, хоча на Ізюмщині були раніше. Ми приїхали туди опитувати батьків, які були головними свідками викрадення Володимира окупантами. Я дуже рада, що ми потрапили туди першими і, можливо, привернули увагу журналістів до цього випадку. На щастя, батько Володі дав нам опис головного з викрадачів. Якась надія на правосуддя в цьому сенсі є, – розповіла Вікторія.

Амеліна додала, що їй було дуже важко перебувати у кімнаті письменника. Там були перевернуті книжки, більшість книжок окупанти забрали як доказ, що Вакуленко – нацист. Батько письменника розповів Вікторії, що після першого арешту Володимир вирішив закопати в саду щоденник для того, щоб ці записи збереглись. Щоденник, запакований у пакет, викопала Вікторія Амеліна.

– Для мене це досить травматична історія, бо я не готувалась в своєму житті викопувати в садах щоденники загиблих колег. Врешті я знайшла цей щоденник. Це був згорток, весь чорний від землі. Я його забрала. Як тільки приїхала до Харкова, то віддала цей щоденник до музею. Дуже символічно, що він потрапив у Харківський літературний музей, який великою мірою присвячений митцям Розстріляного відродження. Тепер ми знаємо, що Володимир Вакуленко також був розстріляний. Щоденник Володя закінчує тим, що він бачить журавлів у небі. Ось ця цитата: «Журавлі курличуть, все буде Україна і я вірю в перемогу». Хотілось, щоб нас бачили не тому, що ми в крові, а тому, що ми класні та талановиті. Можливо, ця історія здобуває нам зброю, щоб наблизити перемогу, про яку писав Володя, – поділилася спогадами письменниця.

Євген Клімакін додав, що прагне, щоб у польський переклад книги «Війна 2022» таки потрапили щоденники Вакуленка.

Найбільш щемливою темою під час презентації антології виявилась тема любові. Тут чи не кожен учасник заходу та глядач у залі не стримував сліз від звичайних проявів любові під час війни, описаних у книзі, та тих, які розповіли самі автори. Володимир Рафєєнко зізнався, що для нього найбільшим враженням була любов матері до дитини, і кожного разу, коли він виходив на вулицю в перервах між обстрілами і бачив, як молоді матері розмовляють з немовлятами, то розумів, що в нього зовсім немає проблем. Але найбільше розчулили до сліз як автора, так і весь зал спогади про одну ситуацію. Ось як описує її Володимир:

– В нас на другий-третій тиждень окупації люди, які мали власний транспорт, виїздили через російські блокпости, збивались у великі групи по 100-150 машин з білими прапорами, писали на авто «діти, жінки». На жаль, бувало по-різному і бувало, що обстрілювали цивільне населення. Насправді мало людей мали свій транспорт, а евакуації потребувала більшість, бо вже й харчів не залишалось. Тому обабіч дороги виходили люди і просились в авто. Майже нікого ніхто не брав, бо були проблеми з бензином. І я бачив, як жінка з двома дітками – хлопчик і маленька дівчинка з невеличкими рюкзаками – чекали авто. І ця жінка написала дітям на ручках номер телефону свого. Вона їх цілувала і підбадьорювала. А потім, як машина від'їхала, вона впала на землю і почала кричати. І далі всі машини стали брати пасажирів. Ось це любов.

Під час зустрічі Ада Роговцева зачитала по декілька есеїв та щоденників війни різних авторів. Всі вони сповнені максимальної чесності та зображують війну такою, як вона є. Тут згадується і евакуація з Києва, і перші дні у військкоматах, і «місцевість, які впізнаватимуть за воєнними шрамами», і доброта людей, які всі працювали і працюють задля однієї цілі.

Загалом до антології увійшли твори: Вікторії Амеліної, Софії Андрухович, Юрія Андруховича, Катерини Бабкіної, Максима Беспалова, Юрія Винничука, Павла Вишебаби, Ірини Вікирчак, Лариси Денисенко, Любка Дереша, Анатолія Дністрового, Сергія Жадана, Олеся Ільченка, Юлії Ілюхи, Олександра Ірванця, Павла Казаріна, Катерини Калитко, Ії Ківи, Павла Коробчука, Ліни Костенко, Олега Коцарева, Галини Крук, Анастасії Левкової, Андрія Любки, Василя Махна, Олександра Михеда, Катерини Міхаліциної, Юлії Мусаковської, Олени Павлової, Володимира Рафєєнка, Богдани Романцової, Мар'яни Савки, Ірини Славінської, Остапа Сливинського, Олени Степаненко, Ксенії Харченко, Ірини Цілик, Артема Чапая, Артема Чеха, Гаськи Шиян, Ірини Шувалової та Петра Яценка. ●

eprasa.pl 0e00242841

Павло ЛОЗА
Фото автора та з архіву проєкту

Нехай віртуальне стане реальним

Михайло Кертичак, д-р Маріуш Сава, Іван Корбабич, д-р габ. Роман Висоцький, Олександр Стець та Артур Мельник

«Наша концепція – через некрополі показати історію української інтелігенції в Польщі», – розповідає **доктор Маріуш Сава**, керівник проєкту «Живі у нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі».

– На якому етапі зараз проєкт? Перший етап виконано, як ми бачимо на сайті проєкту ukrainskanekropolia.org. Його мали продовжити цього року. Чи так і є?

– Можна сказати, що все йде за планом. У 2021 році ми зібрали матеріали про українську інтелігенцію міжвоєнного періоду, з акцентом на кладовищах, де були поховані вояки УНР. На сайті проєкту нам вдалося показати всі найбільші військові некрополі Польщі. З початку 2022 року розпочали реалізацію другої частини. А потім прийшла війна. Ми всі на деякий час перестали жити проєктом. У кожного були свої завдання, пов'язані з тим, що

eprasa.pl 0e00242841

відбувається в Україні. Через кілька тижнів зібралася рада, і ми вирішили, що треба працювати далі, щоб пам'ять про наших предків не була втрачена та ушанувати їх. Принаймні таким способом.

– А що охоплює другий етап?

– Він полягає в збиранні матеріалів і фотодокументації, що стосуються української інтелігенції повоєнного періоду. Візити на деякі кладовища, зустрічі з волонтерами, з українською та польською громадою на місцях, на щастя, відбулися в 2021 році. Завдяки цьому ми мали таку методику роботи, яку б, мабуть, не виробили цього року, «року війни». Також продовжили розпочате торік листування з адміністраторами кладовищ, зокрема з метою отримати дозволи на використання фотоматеріалів, які вони мають. Крім того, почали листування з іншими інституціями, серед яких університети. Наприклад, Західнопоморський технологічний університет у Щеціні. У межах другого етапу продовжили вносити записи надгробків на сайт. Зараз їх у нас понад 250. Вони містять понад 800 призвищ. Ще одне питання – переклад українською мовою записів про надгробки та статей. Так ми пішли назустріч українцям з різних куточків світу, які не знають польської мови.

– Цікаво, що може бути предметом листування щодо українських надгробків із Західнопоморським технологічним університетом у Щеціні?

– Не так про надгробки, як про документацію. Для мене було цілковитою, але приємною несподіванкою, що до справи приєдналася жінка, яка займається кадровими питаннями, й знайшла документи Григорія Гончаренка. Цей ветеран петлюрівської армії свого часу працював викладачем університету в Любліні, потім у Щеціні. Коли шукаємо інформацію про вояків армії УНР, ми маємо попереднє уявлення про регіон чи місто, в якому вони жили. У цьому випадку надсилаємо листи та мейли в різні установи та університети поблизу, які мають архів. У середньому на десять запитів одна відповідь, але іноді виявляється, що варто написати. Так було й з Григорієм Гончаренком. Завдяки цьому ми отримали фото, дипломи. На одному з них, що можна вважати цікавинкою, його національність було записано як поляк. Напевно, потрібно це було, щоб отримати вищий науковий ступінь. Це дійсно рідкісний документ.

– Розумію, що шукати окремих представників української інтелігенції міжвоєнного періоду допомогла книга доктора Олександра Колянчука «Українська політична еміграція в науковому житті»?

– Так. Ця публікація та кілька інших праць доктора Колянчука – наша основа. Без цього ми б загубилися в тумані. Узагалі всі твори автора є цінними для нас. З одного з них ми дізналися про місце поховання Миколи Лівицького, батька Андрія Лівицького, пізніше президента УНР в екзилі. Завдяки цій згадці ми дійшли до пароха євангельської парафії із Зелова в Лодзькому воєводстві та місцевого регіонала (знавець і любитель певного регіону – ред). Сьогодні на могилі Миколи Лівицького немає хреста, похований він під іменем Бартоломія Ткаченка. Ми створили його біографію та принаймні так його вшанували. З інших позитивних прикладів співпраці з людьми на місцях відзначу контакт з Михайлом Шумадою, який писав до «Нашого слова». Отримали від нього гарного листа – спогади про рідні Журавці. Так для потреб нашого сайту було створено цікавий текст про село та його українських патріотів.

Юрій Рейт

– Чи є ще щось своєрідне, що ви виявили під час роботи над цим проєктом?

– Почну з того, що через війну в Україні до Польщі приїхало багато чудових, розумних людей. Багато чому вчуся в них на суто життєвому рівні. Попри весь трагізм воєнної ситуації, вона мене дуже збагачує. І чому я про це говорю. У проєкті також була цікава біженська тема. Отож на кладовищі в Серадзі ми знайшли могилу Романа Кульматицького. Народився в Східній Галичині, був сином діяча Західноукраїнської Народної Республіки. Він потонув у 1936 році, рятуючи єврейських дітей у річці Варта. Кульматицького як учителя вигнали з Галичини. Такою була політика польської держави в міжвоєнний період. У Серадзі він був, можна сказати, чужинцем, ба, навіть політичним вигнанцем. І тут він віддав своє життя, рятуючи життя інших. Його пам'ятник сьогодні розташовано на римо-католицькому кладовищі. На ньому є написи польською та українською мовами, а саму могилу створено на кошти єврейської громади. Це дивовижна історія. Будемо займатися темою глибше, тим більше, що десь, кажуть, збереглася його шкільна хроніка. У міста було бажання заснувати новий меморіал у вигляді пам'ятної дошки. Наші матеріали можуть допомогти в цьому, якщо говорити про зміст напису. І це момент, коли наш проєкт починає розвиватися поза інтернетом.

– Тобто?

– Річ у тому, що наш віртуальний проєкт також може мати реальний ефект. Уже ведемо перемовини щодо ремонту могил українських воїнів на кладовищі на вул. Українській у районі Щипйорно в Каліші. Йдеться не лише про відновлення колишнього вигляду цвинтаря, а й про встановлення козацьких хрестів та увічнення пам'ятною дошкою. Те ж стосується надгробків на інших каліських кладовищах на вул. Жовнірській та «грецькому» кладовищі, де поховано українських генералів УНР. Хрести треба закріпити до того, як хтось перетворить ці могили на нове місце поховання.

– Стан цих могил – це найбільше, що вас здивувало під час роботи над проєктом?

– Мене здивувала кількість українських поховань, зокрема й петлюрівців, у Польщі. Досі думав схематично. Тобто українські могили є на Підкарпатті, в Любліні та районах переселення українців у 1947 році.

12.

eprasa.pl 0e00242841

А тепер, якщо подивлюся на карту, то ці надгробки розташовано по всій Польщі. Навіть на Вармії та Мазурах, де відомо про багато поховань українських діячів і священнослужителів, але мало хто знав про поховання української повоєнної конспірації на цих теренах. Це мене позитивно здивувало. Не кажучи вже про численні петлюрівські поховання в Ченстохові, Серадзі чи інших, здавалося б, неочікуваних містах і селах. Хоча це рідко, але нащадки петлюрівців зв'язуються з нами. Наприклад, онук Антонія Ярмака, поручника Війська Польського, а раніше вояка УНР, похованого у Вроцлаві. Онук надіслав нам фотографії свого дідуся. Існує також інший бік медалі. Знаю, що на моїй Холмщині могили з православними хрестами – справжня руїна. Але щоб в центральній Польщі на історичному цвинтарі, в центрі міста, петлюрівські хрести лежали на смітнику? Не тільки зламані, а й цілі! Я не розумію, чому там хрести зі сміттям разом лежать. Не буду говорити назву міста, але скажу, що воно мене вразило. Саме цей проєкт може стати поштовхом для того, щоб поспілкуватися з місцевими, можливо, ініціювати ремонт, написати грант на проведення таких заходів. Думаю, що атмосфера зараз для цього сприятлива.

– Також так думаю.

– Зрозуміло, що зараз у пріоритеті російсько-українська війна. Однак ми також не можемо забувати про наших предків, які або загинули на війні, або після війни працювали для Польщі. І вони доклали багато зусиль для розвитку цієї країни. Маємо дуже багато прикладів. Можна подивитись, зокрема, на повоєнних науковців Кракова з петлюрівським родоводом. Це професори Ягеллонського університету, Гірничо-металургійної академії та Політехніки. Вони зробили вагомий внесок у польську науку.

– Ви згадали про довіру партнерів. Кого маєте на увазі?

– Наприклад, стипендіальний фонд «Калина» чи Посольство України в Польщі. Нас підтримало багато окремих спонсорів та волонтерів. Дехто з них ще на початку 2022 року спланував відпустку, щоб улітку поїхати в регіони та зібрати необхідний матеріал. Вони допомагали нам досі й, сподіваюся, допомагатимуть надалі, особливо в зборі документації про надгробки людей, які відзначилися для української громади після Другої світової війни. Попереду ще третій етап проєкту, найскладніший, що стосується періоду Другої світової війни.

– Чому найважчий? Тому що йдеться про могили українського підпілля?

– Дійсно, це важкі теми, бо в тлі є польсько-український конфлікт. Проте й те, що їх дуже багато. Ми хочемо зосередитися на інтелігенції та лідерах української громади часів Другої світової війни. Зізнаюся, один матеріал я вже отримав від польських регіоналів, тому, думаю, що, попри інколи криваву історію, робота нас об'єднає, а не роз'єднає. За рік хотіли б зібрати матеріал, який покаже українську інтелігенцію. Ми могли б розповісти про таких, як Стефанида Лащенко із Сагриня, дружина православного священника, яка була аніматоркою культурного життя в селі. Загинула 1944 року. За день до смерті готувала з дітьми Шевченківський вечір, учила з ними українські вірші.

– А українські діячі після війни, зокрема діячі Українського суспільно-культурного товариства. Чи буде їх враховано?

– Звичайно, і тут дуже корисними є щорічники «Нашого слова», зокрема некрологи, що публікують у тижневику. Проблема в тому, що зазвичай немає інформації про те, де поховано таких людей. Тому було б добре, якби родини цих активістів звернулися до нас. Ми розраховуємо на залучення родин і контакт. Нам не вдається знайти інформацію про поховання цих людей, яких часто ховають у маленьких селах у різних куточках Польщі. Також зі сподіванням очікуємо участі духовенства, яке часто найкраще знає, хто похований на підпорядкованих їм кладовищах.

– «Віртуальний цвинтар». Багато хто не здогадується, що перед тим, як стане він віртуальним, хтось повинен поїхати на місце, сфотографувати справжній надгробок, інколи сходити в архів, школу, парафію. А сьогодні дорога коштує...

– Волонтери, зокрема члени ради, працюють безкоштовно. Проте ми не можемо зробити безкоштовно деякі речі. Нам довелося розробляти сайт, що, звичайно, робили фахівці, й за це потрібно платити. Інші витрати – переклади текстів, коректура. І експедиції, що охоплюють витрати на пальне та проживання, які ми все одно мінімізуємо. Скільки сьогодні коштує пальне, знають усі. Багато людей також пишуть для нас безплатно, але іноді ми повинні заплатити гонорар, хоча й мінімальний. Гроші ще знадобляться, адже в 2023 році проєкт буде продовжено. Зізнаюся: «Віртуальний некрополь» мене захопив, тому ми хочемо його реалізовувати навіть після 2023 року. Можливо, публікації, а якщо вийде, то ремонти надгробків… Сподіваюся. Перспектива роботи – на роки.

***

Інтернет-базу поховань воїнів та української інтелігенції XX століття «Український віртуальний некрополь» розміщено на сайті **ukrainskanekropolia.org** (українська версія: **ukrajinskyjnekropol.org**). Крім цього, на фейсбук-сторінці (Живи в нашій пам'яті) розміщують новини, зокрема ті, що стосуються прибирання некрополів і могил. Звертатися до творців проєкту можна за допомогою електронної пошти: **kontakt@ukrainskanekropolia.org**

Існує можливість, за фінансової підтримки, розмістити на сторінці інформацію про померлого близького. ●

eprasa.pl 0e00242841

Леся КОРОСТАТЕВИЧ
Фото з архіву організаторів конференції

Україна знов у вогні

Євгеній Соболь, Валентина Соболь, Давид Бзорек

Історія повторюється, і через багато десятиліть Україна знову в огні. Чому це відбувається у XXI столітті та як світове товариство пережило схожі трагедії попередніх воєн? На ці питання шукають відповіді представники наукової еліти європейських країн. Не залишилися осторонь цієї теми і науковці Польщі та України.

12 грудня Кафедра україністики у Варшаві провела IV Міжнародну наукову онлайн-конференцію з циклу «Filozofia bycia i przetrwania w ego-dokumentach pisarzy, malarzy i filmowców ukraińskich (od czasów Orlika do współczesnych)». Організаторкою конференції, як і трьох попередніх у 2019, 2020, 2021 роках, є професор Валентина Соболь. Захід відкрили професор Ева Жебровська – продекан факультету прикладної лінгвістики Варшавського університету, яка відзначила актуальність та важливість цьогорічної теми «Autorzy ego-dokumentów wobec wojny i przemocy», Віталій Білий – перший секретар Посольства України в Польщі та в.о. керівника кафедри україністики доктор Катажина Якубовська-Кравчик. Також були присутні літературознавці, історики та україністи з різних наукових осередків Польщі та України. Конференція об'єднала видатних дослідників з Кракова, Києва, Харкова, Варшави, Бердянська, Львова та Білостока. Учасники заходу ознайомили присутніх із результатами своїх досліджень щодо досвіду проживання війни в творчості митців різних епох.

Тематично конференція була поділена на три секції. Перша – «Adfonts». В цій частині мовці, а саме Оля Гнатюк, Наталія Левченко, Ольга Новик, Ігор Набитович, Анатолій Ткаченко, Давид Бзорек та Валентина Соболь, розповіли про воєнний дискурс та повсякденність війни із автобіографій, епістоляріїв, щоденників тощо.

З окупованого Бердянська до конференції приєдналась професор Ольга Новик, авторка монографії про українського священника та проповідника Івана (Іоана) Леванду (1734-1814). За словами дослідниці, постать протоієрея Софійського кафедрального собору варта уваги через значний творчий доробок, який він залишив після себе. Леванда підтримував та наставляв жителів Подолу під час епідемії чуми у серпні 1770-го, і саме тоді набув популярності. Ольга Новик зазначає, що в його проповідях йдеться, насамперед, про метафоричну війну за людську душу в християнській риториці. Листи провідника наповнені роздумами про політику за часів Наполеона, в яких відтворено і особисту трагедію втрати сина, і суспільні події.

Валентина Соболь у своєму виступі під назвою «Nowo odczytany fragment dziennika Filipa Orlika 1727 r. Dyskurs wojny» проаналізувала щойно прочитаний фрагмент рукопису листа гетьмана Пилипа Орлика до польського короля Станіслава Лєщинського від 5 червня 1727 року, який автор скопіював до Діарія за 1727 рік. Текст займає 15 рукописних сторінок і є одним із найбільш розлогих, написаних гетьманом листів, а їх, скопійованих у щоденнику, є чимало і різними мовами – латиною, польською, французькою із вкрапленнями латинсько-польських макаронізмів, староцерковнослов'янізмів, турцизмів тощо. Як вважає дослідниця, зізнання та застереження Орлика, як і багатьох інших, потонули в морі проблем та амбіцій можновладців. Валентина Соболь акцентувала увагу на тому, що, на жаль, історія повторюється, і після Полтавської битви (1709), коли росія показала світові істинне обличчя, минуло 313 років, проте війна 2022 року підтвердила слушність того, про що гетьман королеві написав на 15 сторінках у 1727-му.

Друга секція мала назву «Autorzy ego-dokumentów wobec wojny», в ній свої виступи представили професори Оксана Левицька, Данута Сосновська, Ігор Стамбол, Алла Швець. Оксана Левицька висвітлила у доповіді і кольоровій презентації тематику еґотекстів української художниці Катерини Білокур (1900-1961). Дослідниця зазначила, що ці тексти мають здебільшого діловий характер, а епістолярій художниці містить також офіційну і літературну автобіографію, написану у двох листах до Степана Таранушенка з детальною розповіддю про її дитинство, становлення творчого шляху, переживання глобальних історичних подій, драматичні приватні колізії та опір системі, яка хотіла б бачити неписьменну селянську народну художницю частиною ідеологічного імперативу того часу.

14.

eprasa.pl 0e00242841

ІСТОРІЯ

Історичний календар

СІЧЕНЬ

Підготувала Олена ГУМЕНЮК

Фото з сайту Українського інституту національної пам'яті

1 січня 1919 р. Директорія УНР на чолі з Симоном Петлюрою урядовим законом проголосила автокефалію Православної Церкви в Українській Народній Республіці. Міністром культів і віросповідань став Іван Липа.

Закон «Про вищий уряд Української Автокефальної Православної Церкви» визначав, що Верховна церковна влада в Україні позбавляється будь-якої залежності від Всеросійського патріарха і переходить до Всеукраїнського церковного собору. Між соборами справами церкви має займатися незалежний від Всеросійського патріарха Український церковний Синод, який складатиметься із двох єпископів, одного протоієрея, одного священника, одного диякона, одного священника від військового відомства та трьох мирян. До компетенції Святого Синоду належать справи релігії, адміністрації, матеріального постачання, навчання, перевірки та судів. На засіданнях Святого Синоду мав бути присутній представник уряду, чиїм обов'язком був нагляд за дотриманням законів держави, впровадження рішень Синоду, що не порушують інтересів Республіки.

Закон «Про вищий уряд Української Автокефальної Православної Церкви» став одним із перших законодавчих актів Директорії після прибуття до Києва. Міністр культів та віросповідань – Іван Липа розпочав підготовку до нового Всеукраїнського Православного Церковного Собору. Але реалізувати ці плани не вдалося: уже наприкінці січня – на початку лютого 1919 р. очільники Директорії залишили Київ. Лише в жовтні 1921 р. Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор проголосив створення Української Автокефальної Православної Церкви і обрав її митрополитом Василя Липківського.

5 січня 1918 р. в УНР з'явилися в обігу перші українські банкноти – карбованці. Національну валюту Центральна Рада запровадила Третім універсалом. У грудні 1917-го першу партію 100 карбованцевих купюр із серійним номером 185 віддрукували у типографії Василя Кульженка. У народі ці 100 карбованців назвали «горпинками» – через орнамент, який часто траплявся на жіночих фартухах. Автором оформлення цього грошового знаку був Георгій Нарбут. Він оздобив купюру орнаментами в стилі українського бароко XVII–XVIII ст. та зображенням тризуба (родового знаку князя Володимира Великого). Напис «100 карбованців» на купюрі був чотирма мовами: українською, російською, польською та єврейською – на знак пошани до найбільших націй, які жили на території України.

Продовження з 13 сторінки

Іншою цікавою постаттю була українська поетеса, культурна діячка Галичини, Костянтина Малицька (1872-1947). Про її долю розповіла Алла Швець. Українська поетеса в часи жорстокої російської окупації 1914 року, коли українське жіноцтво стало в авангарді національного опору, організовувала відозви до нації, проводила санітарні курси і дала почин фонду «На потреби України». Через свою безкомпромісну позицію Малицька була інтернована російською владою до Красноярська, ставши єдиною жінкою серед знакових політичних діячів Львова, яку окупанти вивезли на заслання до Єнісейської губернії. Доповідачі професор Леся Вахніна та доктор Ігор Стамбол, на жаль, не змогли підключитися онлайн – війна в Україні не дала такої можливості.

В третій секції «Wojna rosyjsko-ukraińska 2022 roku» свої доповіді представили професори Тереза Хинчевська-Геннель, Пйотр Борек, Лариса Вахніна, доктор Євген Соболь. Мовці, зокрема д-р Соболь, доповідали про свої дослідження на тему людських сповідей та щоденників перших днів російсько-української війни, а також про окупацію в інтернет-просторі та в реальності.

Підсумовуючи результати конференції, одна з модераторок Анна Швець зазначила, що колеги з України та Польщі у своїх дослідженнях епістолярних та художніх текстів охопили значний матеріал про реалії війни, жахіття концтаборів і голодоморів, які відбувалися на територіях України та Польщі протягом XVII–XXI століть. Доповідачі акцентували увагу саме на цій тематиці, тому що втрата життя, базових матеріальних цінностей та доступу до комфортного життя, обмеження прав і свобод людини, які спричиняє війна, не тільки несе гіркоту та біль, викликає зміну особистості, але й зупиняє загальний світовий розвиток.

Досвід проаналізованих матеріалів показує також, що завжди варто продовжувати спільну боротьбу на різних рівнях. Про це зазначав ще британський державний діяч Вінстон Черчілль: «Уся лють і міць ворога будуть звернені проти нас… Якщо ми зможемо протистояти йому, вся Європа буде звільненою і життя рухатиметься вперед, до залитих сонцем висот». Об'єднаність Європи допомогла перемогти ворога у XX столітті, і такий досвід повинен бути ключовим й у війні з росією. ●

eprasa.pl 0e00242841

Внаслідок стислих термінів друку та неуважності працівників друкарні уся серія грошей виявилася з перевернутим реверсом. Неякісний друк, відсутність належного захисту на банкнотах сприяли появі фальшивих грошей. Невдовзі цю купюру припинили випускати.

6 січня 1898 р. у Дебальцевому (Донеччина) народився поет і письменник Володимир Сосюра (1898–1965). У 1920-х він належав до когорти неоромантиків в літературі.

«Талановитий і свіжий, інколи курйозний, завжди експансивний і щирий, Володимир Сосюра належить до поетів, за якими ходить популярність, яких знає, визнає й вітає „масовий", „широкий читач"», – писав Микола Зеров. На тому ж акцентував Юрій Лавріненко: «Ніхто з поетів-„двадцятидесятників" не міг і мріяти про таку міру популярності серед населення УРСР, ба навіть і сусідньої Білорусі, особливо ж серед студентської молоді, як Володимир Сосюра – цей стрункий чорнобривий красень із Донбасу із теплими карими очима, що світили радістю і зажурою».

Дитячі роки минули в селі Третя Рота, яке він описав в однойменному автобіографічному романі. У 1918 р. став козаком 3-го Гайдамацького полку Армії УНР; восени 1919-го – в полоні денікінців, а з лютого наступного – вже в лавах Червоної армії, курсант політичних курсів, політпрацівник, інструктор преси при ЦК КП(б)У. Навчався в Комуністичному університеті ім. Артема, на робітничому факультеті Харківського інституту народної освіти. Старший науковий співробітник Інституту мови і літератури АН УРСР, літературний працівник партизанського штабу, кореспондент фронтових газет.

Перші вірші російською й українською мовами з'явилися в пресі 1917-го, наступного вийшла збірка «Пісні крові». За життя поета вийшло понад 80 видань. Найпомітнішим із 1920-х років вважають поему «Махно» (1924). Великої популярності здобули історичні поеми «Тарас Трясило» і «Мазепа», в якій автор художньо осмислив образ гетьмана, намагався розкрити психологію його особистості як борця за Україну.

Спадщина Сосюри постійно ревізувалася владою і самоцензурою. Наприклад, поеми на біблійну тематику «Каїн» (1948), «Мойсей» (1948), «Христос» (1949) за життя поета не побачили світ. Із творів вилучалася національна символіка і проблематика, згадки про участь у визвольних змаганнях, заклики любити мову.

Неабияких проблем приніс авторові вірш «Любіть Україну» (1944). 2 липня 1951 р. в газеті «Правда» з'явилася стаття «Про ідеологічні перекручування в літературі» із жорстокою критикою вірша. Іван Багряний у передмові до українсько-англійського видання вірша у виданні «Україна» (1952, США) писав: «Відколи я знав Сосюру особисто, він все був у конфлікті з окупаційною владою через свою полум'яну любов до свого народу».

8 січня 1888 р. на Кропивниччині народився Гнат Юра (1888–1966) – театральний режисер, актор, педагог. Професійну акторську діяльність почав у 1907 р., пізніше, у 1913–1914 рр. грав у Львові в театрі товариства «Руської бесіди». Був актором і режисером київського «Молодого театру» з 1917 р. до 1919 р. Разом з Мар'яном Крушельницьким Гнат Юра був співзасновником та співкерівником «Нового театру» у Вінниці в 1920 р. Згодом цей театр отримав нову назву – Український театр ім. Івана Франка і у 1923-му переїхав до Харкова, а 1926-го урядовим розпорядженням був направлений до Києва. У цьому театрі Гнат Юра працював до 1961-го як художній керівник і режисер, підготувавши близько 100 вистав.

Гнат Юра розвивав найкращі традиції українського сценічного мистецтва. За першого періоду Гнат Юра переважно імітував репертуар «Молодого театру» й спирався на драми Володимира Винниченка та модерні західноєвропейські п'єси. Від 1929-го перейшов на радянсько-український (Микитенко, Корнійчук) та російський репертуар. Із світової класичної спадщини ставив «Дона Карлоса» Шіллера (1936).

20 січня 1918 р. ухвалено резолюцію про об'єднання Кубанської Народної Республіки та УНР. Кубанська Народна Республіка – одне з десяти державних утворень, що виникли на теренах колишньої Російської імперії в 1917–1918 роках.

На Кубані етнічні українці становили майже 60% населення. Тож 1917-й проходив під знаком пробудження української свідомості кубанських козаків. Відбувалося налагодження зв'язків із Центральною Радою, обидві сторони обмінювалися делегаціями. Лідером проукраїнської течії був Микола Рябовіл – голова Кубанської Ради, один із найпопулярніших козацьких політичних діячів регіону. У вересні 1917 р., вітаючи українську делегацію на Кубанській військовій раді, Микола Рябовіл виголосив: «Дорогі гості! Мачуха-доля відірвала наших дідів Запорожців від матернього лона й закинула їх на Кубань… Царі робили все, щоб вибити з наших голів, з наших душ пам'ять про Україну й любов до Матері… Не діждали б цього вони ніколи».

Тож, 20 січня 1918 р. Законодавча рада Кубанської Народної Республіки таки ухвалила резолюцію про приєднання Кубані на федеративних засадах до УНР. До реального об'єднання не дійшло через агресію радянської Росії. ●

eprasa.pl 0e00242841

Адам ВЄВЮРКА
(текст написано говірком с. Нова Весь)
Фото надав Адам Вєвюрка

XXII «Лемківскій Єрусалим» завитав до Лігниці

XX вік ми прощалі з надійом, што ніколі юж не буде війни в Європі. Наш світ до 2014 рока бив барз безпечний. Але пришла війна в Україні, пандемія і відкрита війна на цілу Україну, де юж офіцийні росія вказала, што хце заняти Україну. Тоти вшитки події змінили наш світ і далі зміняют. Світ з-перед 2014 рока, а головні з 24 лютого, змінив ціж «житя» проєкту ОЛ «Лемківскій Єрусалим». 24 лютий став границьом для циклю тих вистав. А може барже по правді для артистів, котри свої праці хотіли вказати на тій виставі. А не моглі биті чужи на тоту страшну нелюдску війну XXI віку, хоц кожна війна по правді є нелюдска.

XXII «Лемківскій Єрусалим», як повідалі організаторе той події, став виставом Нового «Лемківского Єрусалима». Єрусалим – то святе місто для християн, мусулман та визнавців юдаізму. Місто, де вшитки, котри визнают тоти релігії, споглядают з надійом. Гнеска ціж таким місцем, де світ добра споглядат з надійом, є Україна, котра борется зо злом російской агресії. Гнесьне зло світа – то росія путіна.

Тото зло видит ціж артистичний світ, котрий є все вражливий на зло, яке нищит красу і силу добра. XXII «Лемківскій Єрусалим» вказав, што артистичний світ, котрий будит Лемковина, ціж, дякувати Богу, видіт тоту правду.

Як повідалі артисти, котри отвералі тоту лігницку виставу, кажде діло артисти, штоб жити, мусит биті на дорозі, де є його творец з думками – артистична праця, яка матерялізує думки, та глядач, котрий так направду допіро будит тоти думки і артистичну матеряльну працю для широкого світа. Гнеска на тій дорозі в світі є барз часто терпяча Україна, терпяча ціж в лемківских очах. Тота вистава ціж вказала, што артисти в Україні не лем своїма артистичнима працями вказуют тото гнесьне російске зло. Артисти, в тим артисти, котри вказували на виставі свої праці, ціж воюют, ціж працюют як волонтери і ціж забезпечают памятки історії і культури України. Війна тота перенесла український артистичний світ в реалія війни. Таким свідоцтвом на виставі билі вистрилени патрони, котри артистка Тетяна Скоромна використала в своїй праці «Трапеза під залізним куполом». Те будило і будит глядачів цілий час до задуми.

Як повідают, все артистів і не лем, єднає лемків Никифор. Його праці ціж можна видіти на тій виставі. Праці тоти випожичив пан Михайло Маркович – член Головной управи ОЛ та староста минулой Ватри в Ждини, але і ціж абсольвент нашой лігницкой школи. Дорогу до праць нашого Никифора на той виставі провадит образ покійного пана Штефана Телепа. В його барз крас працях на той виставі так барз видно повагу, любов і пошану до Лемковини. Хоц на Лемковині не ма моря ні океану, то на виставі є вєльориби, котри на хирбетах несут людскій світ. В середньовічі, колі люде забилі, што земля є округла, то думалі, што є рівним пляцом на головах крокодилів чи слонів. А наш лемківскій світ в очах артисти є на вєльорибах... Дивне то, але миле для ока.

Творці вистави в наступним проєкті задумуются, штоб в ним бив поворот до слова. Так направду слово і записане слово-писмо – то знак нашого людства на Землі. А ми од поколінь творили тото людство гин в горах, а гнеска гев на заході од 3 і юж кус 4 поколінь. Цілий цикль вистав «Лемківскій Єрусалим» – то є гляданя дороги до минулого і гнесьнього світа. Тот знак єдности так просто пасує до єднаня для той нашой лемківской організації, штоб єднати нас вшитких в імя добра Лемків.

На виставі можна ціж пообзерати на образі пані Наталі Гладик зайчики, котри тягнут до себе барз і не за барз. На мою думку, то є хиба зайці з Білянки...

До задуми дают праці постинаних дерев. Лем коротко напишу іщи о 75 річниці акції «Вісла». То ми є тоти постинани дерева. Деякі, на жаль, висохлі.

Колі входится на тоту виставу, видиме праці так різни од себе насамперд кольорами, бо такій є лемківскій світ та лемківска історія. Тоти кольори то знак нашой правди.

Вистава XXII «Лемківскій Єрусалим» є отворена од 3 грудня до 15 січня. Вона є в двох місцях – Ґалерії Штуки та в Ґалерії Рінґ. В тій другій є вистава праць wideo Oleksija Khoroshko і Danyła Movchana, котри вказуют праці з минулих вистав. Тоти дві частини вистави вказуют, што штоси ся скінчило і штоси ся родит. Родит ся Новий проєкт XXIII «Лемківского Єрусалима» і родит ся Нова Україна. А так по правді вони юж є.

Автори праць XXII «Лемківского Єрусалима»:

Tereza Barabash, Mychajło Barabash, Nikifor – Epifaniusz Drowniak, Natalia Hładyk, Oleksiy Khoroshko, Grzegorz Kozera, Justyna Mędrala, Danyło Movchan, Tetiana Skoromna, Grzegorz Sztwiertnia, Stefan Telep, Joanna Zemanek. ●

eprasa.pl 0e00242841

РЕЦЕНЗІЇ

Галина Петросаняк, «Вілла Анемона». – Чернівці: Книги – XXI, 2021. – 192 с.

Аліна КУВАЛДІНА

Роздоріжжя, на якому стоїть «Вілла Анемона»

Дебютний роман поетки та перекладачки Галини Петросаняк «Вілла Анемона» нагадує нитку, на котру авторка нанизує, ніби намистини, різноманітні (а часто – навіть протилежні) погляди, явища, культури, ідеї та часові відрізки. Це – роман-дискусія і роман-перехрестя, світ всередині котрого – складний і об'ємний, як і той, в котрому ми живемо.

Головна героїня роману, українка Рута Маковій, приїхала на заробітки до Швейцарії. Тут вона, вчителька німецької мови, змушена працювати прибиральницею, аби зібрати гроші на свою мрію – власне помешкання для себе та доньки. Випадково Рута знайомиться з лікаркою Беатою, котра робить їй вигідну пропозицію – працювати домоправителькою невеликого дому для паліативних хворих. Жінка погоджується, адже, окрім безкоштовного проживання, їй пропонують високу оплату праці. Проте дім має одну особливість, котру Рута помічає не відразу.

Тут і з'являється конфлікт моралі та цінностей, котрий є центральним у книзі. Він відслідковується і між окремими персонажами, і між різними країнами та культурами, і навіть як внутрішній конфлікт кожного. Життя та смерть, хвороба і любов, віра та атеїзм, консерватизм і лібералізм – це далеко не повний список речей, між якими намагаються балансувати герої Галини Петросаняк. Авторка дозволяє їм висловлювати різні, часто протилежні, думки та погляди, і якщо читачеві інколи хочеться посперечатися з думками освіченої, але дещо інфантильної Рути Маковій – часто знайдеться персонаж, котрий зробить це замість нього на сторінках книги.

Загалом роман читається легко і майже компульсивно, на одному диханні. Авторка майстерно зображує ціннісні та моральні портрети своїх героїв. Оповідь здебільшого ведеться від імені Рути, ім'я котрої в Швейцарії усі скорочують до більш звичного там Рут. Це відображає процес асиміляції в чужій країні, котрий, однак, не стирає ідентичності жінки – від початку до кінця книги вона чітко сприймається як українка, і, розповідаючи про цей текст комусь, не виникає жодного імпульсу називати її інакше, ніж Рута.

Проблеми міграції, збереження власної ідентичності та туги за рідною землею виразно відслідковуються в романі. Раз за разом головна героїня повертається думками в Україну, від якої фізично віддалена на сотні кілометрів. Її розповідь про облаштування госпісу інколи сприймається так, ніби вона облаштовує власний дім, котрого в неї немає. І коли Рута сажає біля вілли квіти анемона, котрі росли біля її останнього помешкання в Україні, вона ніби символічно переносить трохи України до Швейцарії, аби хоч якось полегшити своє життя на чужині.

Квіти анемона також служать ниткою, котра зв'язує віддалене минуле та сьогодення, що відображається в листуванні головної героїні з німцем, котрий до примусового виселення жив у тому ж будинку, котрий вона винаймала. Кола, якими ходить історія, можна також віднайти в щоденнику матері Рути, котрий знаходить донька героїні і відправляє їй електронною поштою. А в більш глибокому, давньому розумінні ці кола видніються в біблійській історії про Рут та Ноомі.

У книзі Галини Петросаняк світ глибокий і багатошаровий, але ще – живий та плинний. Тут, ніби за законами фізики, ніщо не народжується з нічого, та постійно змінює давню форму. Перехрестя культур та народів, особистих та національних трагедій, минулого та сьогодення роблять текст набагато об'ємнішим, аніж він може здатися на перший погляд. Об'єму додають і згадки мистецьких творів, зокрема картини «Магія риб» Пауля Клее, котрі не відволікають від змісту роману, а тільки його підкреслюють та поглиблюють.

Варто зауважити, роман може не сподобатися тим, хто не любить читати довгі роздуми на філософські теми, а також скептикам. Герої «Вілли Анемона» кидаються у вир своїх почуттів швидко та без роздумів, віддаються їм так шалено, що спочатку це викликає деяке відчуття недовіри, нереальності. Тим не менш, це лише підсилює наскрізну ідею твору, котра одночасно трансформується в фундаментальну цінність, поза кордонами і часом – сміливість жити. «Плисти у повітрі, знаючи, що все тримається на волосині. Приймати цю крихкість і не боятися», – говорить Рута Маковій. Так роман, пронизаний християнськими мотивами, транслює нам прадавню буддистську істину – необхідність жити моментом, у якому ми знаходимося. ●

ВИЙШОВ ДРУКОМ УКРАЇНСЬКИЙ АЛЬМАНАХ!

Ціна 1 примірника 30,00 зл. (висилка поштою – 8,00 злотих).
Замовлення просимо надсилати на адресу ТОВ «Тирса»:
TYRSA Sp. z o.o. ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa
email: tyrsa@hot.pl тел. +48 |22| 679 95 47
або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок:
TYRSA Sp. z o.o., Warszawa
Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029
чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

eprasa.pl 0e00242841

РЕЦЕНЗІЇ

«Lekcje pokoju w czasie (po)wojennym». Науковий редактор Михайло Палюх, Краків: Видавництво «Імпульс», 2022, 282 с.

Стефан ЛАШИН

19 грудня 2022 року в Польщі відбулася онлайн-презентація унікальної книги під назвою «Lekcje pokoju w czasie (po)wojennym» («Уроки миру в (після)воєнний час»). У презентації взяли участь автори окремих розділів, науковці з Польщі, України та США. Був присутній і автор цього тексту, який наголосив на необхідності широкого розповсюдження видання та його перекладу українською мовою.

Ідея підготовки такої книги виникла під час постдокторського семінару, який професор Боґуслав Сліверський проводить у Лодзькому університеті. Професор написав у своєму блозі в інтернеті: «Ще рік тому ніхто не міг повірити, що така жорстока агресія військ російської федерації пошириться на Україну та її жителів. Ніхто з нас не планував спільною командою готувати видання, яке не повинно було відбутися, оскільки після Другої світової війни здавалося, що часи геноциду не повернуться». У цій ситуації, на думку професора, виникла нагальна потреба у створенні монографії, яка б підтримала вчителів, вихователів, усіх педагогів у роботі з дітьми та дорослими, постраждалими від війни в Україні. Ініціатива підготувати книгу з'явилася майже одразу після початку повномасштабної війни (24 лютого 2022 року). Уже в середині березня 2022 року – в атмосфері тривоги – було організовано дистанційний семінар для польських освітян, в якому взяло участь понад 100 осіб з усієї країни.

У передмові до видання читаємо: «Статті написано в перші місяці війни, що залишає незгладимий слід майже в усіх текстах. Саме тоді світ облетіли приголомшливі повідомлення з Бучі, Ірпеня та Маріуполя, що вплинули на реакцію співавторів. Один з них написав: „Я вию від болю". Форми доповідей, нечувані для академічної сфери, надходили до нас спонтанно, часом без очікування на їхню публікацію. Хтось надіслав листа, віршика, ми навіть отримали казки, які студенти педагогічних факультетів написали для українських дітей».

Усе це треба було вибрати та впорядкувати. Так з'явилася книжка, яку презентували на згаданій зустрічі. Заплановано подальші дослідження та публікації на цю тему, до яких більшою мірою буде залучено науковців з України. Як уже зазначено, видану книгу необхідно якнайшвидше перекласти українською, а результати подальших досліджень відразу публікувати двома мовами. Польські та українські науковці співпрацюють досить давно й мають позитивний досвід у цій сфері. Відповідну діяльність необхідно лише розширити та поглибити.

У короткому описі неможливо охарактеризувати зміст книги, в якій опублікували свої тексти 18 авторів, а видання має 282 сторінки.

Можу лише запевнити, що серед її багатого вмісту кожен знайде щось для себе. У книжці, між іншим, є дуже цікаві тексти про українську освітню систему. Наведу лише два приклади: Боґуслав Сліверський «Аспекти польсько-української освітньої реакції перед обличчям війни та повоєнного періоду» й Францішек Шльосек «Від візій до реалій війни, або Доля української освіти».

Ви можете отримати безкоштовний доступ до електронного видання книги, написавши на мою адресу: slaszyn@aol.com ●

ВІДІЙШЛИ

Зі смертю близької особи ми тратимо багато, але ніколи нічого із спільно пережитого

Згорнулась життєва книга **бл. п. Івана Вальницького**, нар. у Новому Люблинці, на Любачівщині. Його виселено разом з батьками й найближчою родиною у 1947 р. в околиці Валча. З 1963 р. проживав у Валчі.

Помандрував пок. Іван у Небесний Люблинець 3.12.2022 р. на зустріч з рідними, з дружиною й односельчанами. У його грудях горіла душа щирого та свідомого патріота. У місцевій громаді брав активну участь у заходах, організованих як Об'єднанням, так і Церквою. Був членом церковного хору та гуртів «Черемха» й «Chabry». Коли була потреба, допомагав священникам.

Улита батьками любов до всього, що рідне, ніколи не дозволяла Йому забувати про Малу Батьківщину, де пустив коріння, яке обірвала зловісна акція «Вісла». Він доводив це, регулярно відвідуючи рідні землі з кінця 80-х рр., аж поки дозволяло здоров'я. З ними ж бо відчував тісний зв'язок та до них тягнула Його невидима нитка любові й ностальгії.

Учасник краєзнавчих екскурсій в Україну. В Його оселі належне місце, крім молитовника та книги про Новий і Старий Люблинець, мали газети «Наше слово» й «Благовіст». Жив проблемами громади й подіями в Україні, за якими пильно стежив.

Вічна Йому пам'ять!

Щиро дякуємо всім, хто разом з нами проводжав в останню путь нашого Батька, Дідуся й Брата. Дякуємо за молитовну підтримку, теплі слова співчуття.

Висловлюємо також щирі слова подяки священникам за проведення похоронних богослужінь: о. митрату Богданові Галушці, о. Богданові Вінницькому (делегатові від владики Браяна Байди, єпарха Торонто й Східної Канади) й о. пароху Павлові Почекайлу, церковному хорові за молитовний спів, п. Михайлові за прислуговування, п. Наталії за опіку над Покійним та готовність допомогти на кожен заклик.

Оповиті скорботним болем сини о. Зенон і Володимир та сестра Дарія з родинами

eprasa.pl 0e00242841

Передплата «Нашого слова» на 2023 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	**5,00** зл + поштові оплати	**104,00** зл	**208,00** зл	**416,00** зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	**5,00** зл без поштових оплат	**65,00** зл	**130,00** зл	**260,00** зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	**5,00** зл + поштові оплати	**118,00** зл	**236,00** зл	**472,00** зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	**5,00** зл без поштових оплат	**65,00** зл	**130,00** зл	**260,00** зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	**790,00** зл
95,00 євро	**190,00** євро

КАНАДА

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	**790,00** зл
145,00 дол КАНАД.	**290,00** дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
395,00 зл	**790,00** зл
113,00 дол США	**225,00** дол США

Карнавальний бал «Допомагаємо Україні»

Кентшинський гурток ОУП запрошує на карнавальний бал, який відбудеться в суботу, 4 лютого 2023 р., о 19-й годині в спортивному залі на вулиці Казимира Великого 12А в Кентшині (Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kętrzynie ul. Kazimierza 12A).
До танцю гратиме ансамбль «Хата вуя Бена» з Ольштина.
Інформація та замовлення квитків за телефонами: 693 200 741, 603 526 236.

Парафія Стрітення Господнього Української греко-католицької церкви міста Лодзь звертається до всіх небайдужих людей з проханням про допомогу в купівлі готового будинку, який планується використати як парафіяльний храм. Збірку на закупівлю будинку благословив Перемисько-Варшавський митрополит УГКЦ Євген Попович.
Від усього серця дякуємо за будь-яку надану допомогу.
Пожертви просимо надсилати на подані банківські рахунки
SANTANDER BANK POLSKA S.A.
PARAFIA GRECKOKATOLICKA
P.W. OFIAROWANIA PAŃSKIEGO W ŁODZI
PLN 08 1090 2590 0000 0001 5263 3815
USD 12 1090 2590 0000 0001 5006 6832
EURO 58 1090 2590 0000 0001 5263 3788

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **prenumerata i reklama** – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Łesia Korostatewycz. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH" pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7^{00} – 17^{00}.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 0e00242841

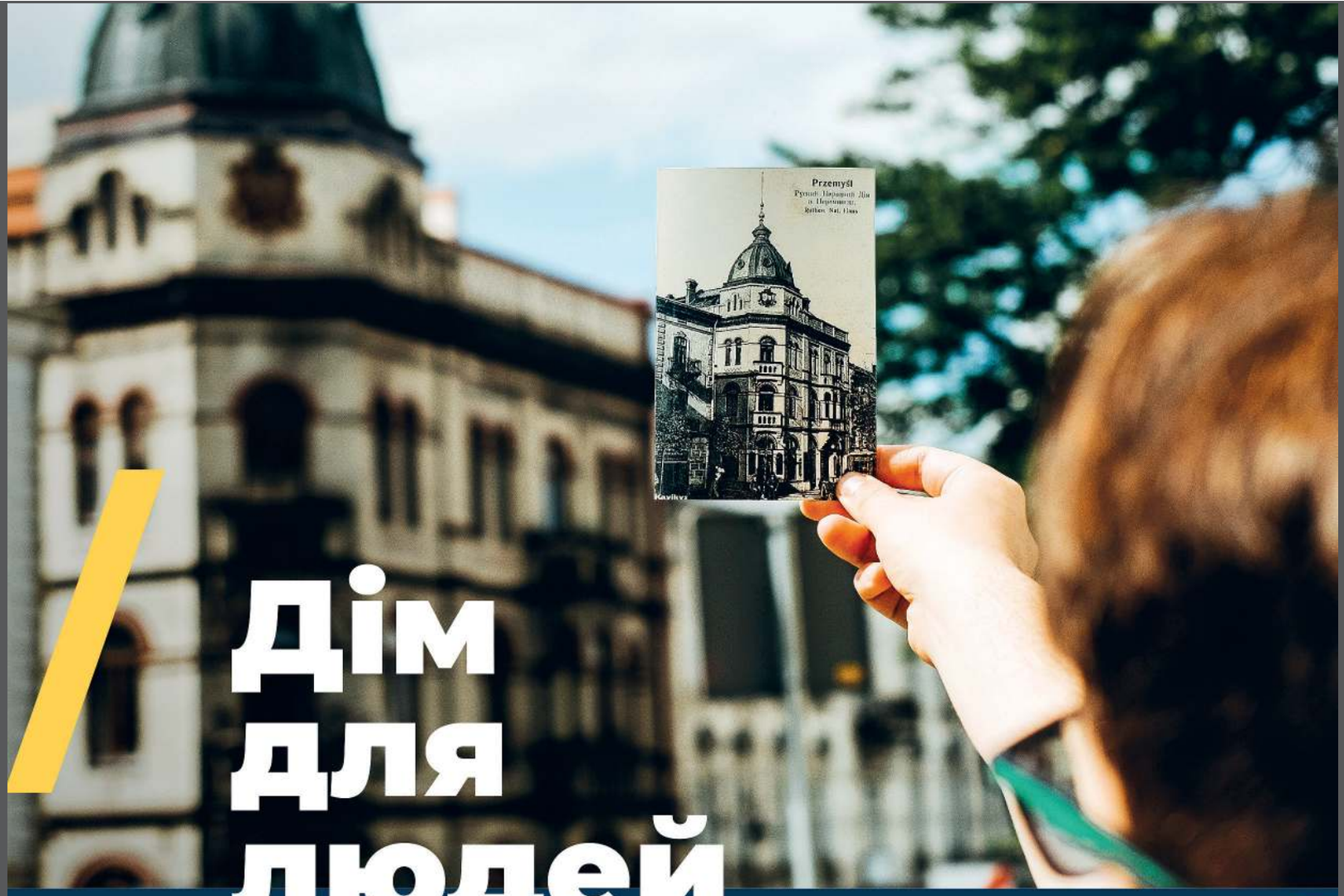

Дім для людей і мрій

Разом збудували – разом відбудуймо!

З 24 лютого наші двері є відкриті для тих, хто тікає від війни – наші волонтери допомогли вже сотням тисяч громадян України.

Ми підлаштовували увесь доступний простір будинку згідно потреб нової ситуації.

Щоб надалі допомагати, а також організувати культурні, освітні та інтеграційні заходи мусимо завершити ремонт чергових поверхів.

Тому просимо про Вашу підтримку!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ У ПЕРЕМИШЛІ

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001
USD: 61 1600 1462 1838 9708 6000 0002
SWIFT: PPABPLPK
Tytuł: Darowizna na działalność statutową

PayPal
narodnyj.dim@ukraincy.org.pl

eprasa.pl 0e00242841